

OSAM CHIOGGIOTTОВИХ СЛИКА U TROGIRU

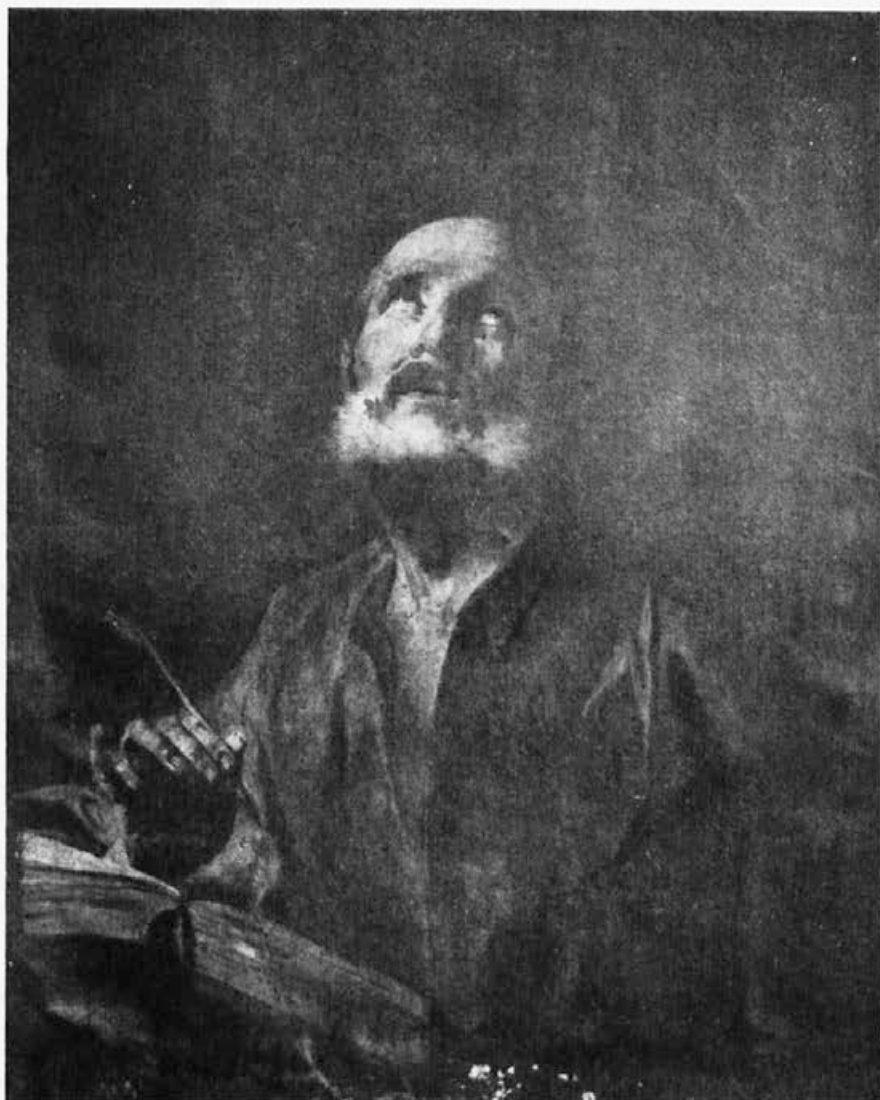
Kruno Prijatelj, Split

U trogirskoj crkvi sv. Petra, iza slikovitog baroknog oltara, na kome su, oko tabernakula, emfatične figure sv. Petra i sv. Pavla, nalaze se četiri mala platna sa svetačkim likovima, u kojima sa velikom vjerojatnošću možemo identificirati četiri evanđelista. Platna su jednake veličine (75/66 cm) i od iste su ruke, što možemo zaključiti na temelju stilске analize.

Prvi je evanđelist prikazan en face, kako gleda očima prema nebu. Na tamnosmeđoj pozadini odskaje njegovo snažno, pučko, realistički koncipirano lice, uokvireno sijedom bradom. Na inkarnatu nešto svjetlije boje osjećaju se blagi crvenkasti refleksi. Svetac je odjeven u tamnosmeđu odjeću sa rumenim odblijescima. Meko je slikana njegova ruka, koja drži pero, kojim piše u veliku knjigu. Svjetlosni kontrasti, koji potenciraju dramatiku njegovog izražaja punog neke unutrašnje ekstaze, dolaze osobito na vidjelo u razlikama između osvijetljenih površina brade i dijelova lica i tamnih varijacija na odjeći i pozadini. Ta pozadina, sa dominantnim smeđim prizvukom, ima zagasiti pečat, koji se osjeća čak i u detaljima, koji su slikani toplijim tonalitetima. Tonalni prelazi su nijansirani sa velikom profinjenosti. Potez kista je slobodan i smion (sl. 202).

Drugi svetac je isto en face, ali očima, poluzatvorenim i zamišljenim, usmjeren je desnoj strani. Slična je i na tom platnu igra kontrasta svijetla i sjene, kao na prvoj slici, ali u drukčijoj skali tamnih tonova. Na maslinasto-tamnosmeđoj odjeći notu živosti daje žućkastosmeđe intonirani šal. Na rukama se osjećaju crvenkasti refleksi. Pozadina je tamnosmeđa, ali se nazire zeleno intonirani substrat. Dok je izraz prvoga sveca sav prožet unutrašnjom ekstazom, drugi je zamišljen, koncentriran, usredotočenih misli na tekst, koji gušćim perom piše na otvorenoj knjizi (sl. 203).

Treći svetac ima konkretni atribut: andela. Njegovo produhovljeno lice je postavljeno u profilu, sa pogledom uprtim put neba. I on piše rukom svoje evanđelje. Leđa su mu prekrita zeleno-sivim plaštem. Zelena pozadina je nešto svjetlija oko samoga lika. Svjetlom ozareno lice uokvireno je mekom, kratkom sijedom bradom, koja kontrastira sa tamnim kosama. Lik andela kao da se gubi u pozadini slike, kojom kao da dominira blagi sfumato. Potez kistom i suvereni crtež govore i tu o neospornom kvalitetu (sl. 204).

Sl. 202. Antonio Marinetti Chioggiotto, Evangelist
(Trogir, crkva sv. Petra)

Svetac na četvrtoj slici, koja je oštećena, razlikuje se od ostalih. Golobrad je, ima nešto rustičnog, pučkog, neposrednog u crtama i u izražaju. Vrlo je vjerojatno to Ivan, jer je golobrad, kao što je prethodni svetac, radi anđela, sigurno Matej. Ima ovaj mladi lik dulje tamne vlasi, smeđe-maslinastu boju puti sa finim crvenkastim prelivima. Ispod zelene odjeće izlazi mu ruka u crvenom rukavu. Premda su različite osnovne boje nego li na prvim trima slikama, isti je dominantni zagasiti ton sa

Sl. 205. Antonio Marinetti Chioggiotto, Evangelist
(Trogir, crkva sv. Petra)

akordima postignutim tamnosmeđim, žućkastim i sivozelenim nijansama (sl. 205).

Osnovni pečat ovih slika odaje već na prvi pogled školu G. B. Piazzette, ali, uprkos neospornog kvaliteta, ipak bez one majstorove velike životne snage i punine, kao i bez onog dominantnog smeđecrvenog kolorita, koji je za njega tako karakterističan. Tonovi su ovdje zagasitiji, često hladni, dominiraju zelene pozadine i smeđi i maslinasti akordi, rijetko oživljeni rumenim preljevima, ali bez intonacije poput boje sum-

Sl. 204. Antonio Marinetti Chioggiotto, sv. Matej
(Trogir, crkva sv. Petra)

pora, tako tipične za Piazzettina platna. Obrisi imaju nijanse sfumata, koji oduzima likovima izraziti plasticitet, ali potencira unutrašnji doživljaj.

Pallucchini je u svojoj kratkoj studiji o nekim slikama mletačkog settecenta u Dalmaciji spomenuo i ova platna i s pravom ih povezao sa Piazzettinim đakom Antoniom Marinetti zvanim Chioggiotto (1719 do 1790), koji je preuzeo Piazzettinu tipologiju i maniru, ali ne kopirajući

uzore svoga učitelja, već interpretirajući ih na lični način, nešto akademskiji u crtežu i hladniji u tonu.¹ U svojoj je hronologiji Chioggiottovih djela, koju je predhodno bio dao,² uklopio naknadno ove slike, stavljajući ih vremenski neposredno prije njegovih slika »Bogorodice i anđela čuvara« i »Smrti sv. Josipa« iz crkve sv. Augustina u Trevisu.

Donoseći detaljni opis i reprodukcije ovih četiriju slika, za koje prihvaćamo Palluchinijevu atribuciju, želim upozoriti i objelodaniti još četiri Chioggiottove slike svetaca, koje su se do nedavna nalazile u vlasništvu obitelji Šantić u Šantića Torima iznad Kaštel Staroga, a sada su kod gđe Šantić-Lipnjak u Trogiru. Te su slike nešto manjega formata (vel. 63/46 cm) i tvore jednu srodnu seriju.

One prikazuju sv. Josipa, sv. Jerolima, sv. Petra in sv. Antuna (sl. 206, 207, 208, 209).

»Sv. Josip« je skoro replika istog snažnog, pučkog, impresivnog lika evanđeliste iz crkve sv. Petra, kojeg smo kao prvog opisali. I na ovoj slici odskae na tamnosmeđoj pozadini lice tamne puti sa sijedom bradom, koji ekstatičnim pogledom gleda put neba. I ovdje dominiraju sivosmeđi i zelenomaslinasti tonovi na svečevoj odjeći. U ruci drži sveti Josip ljiljan. Neka spontana, neposredna i proživljena dramatika izbija iz toga lika, koji odskae na tamnoj pozadini snažnim svijetlosnim kontrastima. Ako detaljno uporedimo ovu sliku i onu iz sv. Petra, nalazimo, uz ogromne analogije samih likova i uz isto tretiranje brojnih pojedinosti, poput karakterističnih prstiju ruke, živog oka, haljine, i t. d., neku malu razliku u obradi inkarnata, koji je na slici iz crkve sv. Petra dan slobodnije, sa crvenkastim refleksima, slikanim sa neobičnom svježinom.

Iz iste obitelji tipova je i »Sv. Jerolim«, također na tamnosmeđoj pozadini, koji gol, samo sa crvenom plahtom, piše gušćim perom. U istoj smeđoj skali, ali dajući uvijek nove varijacije na istu temu, slikar je smiono impostirao fino modelirani lik starca kratke sijede brade. Meko je tretirana put sveca, fino su slikane njegove koštunjave ruke i meka sijeda brada. U igrama chiaroscuro dolazi do izraza ista dramatika piazzettovskog korijena.

Slika »Sv. Petra« je nešto iskvarena nestručnim čišćenjem. Svetac, koji drži ključeve u meko modeliranim rukama, odjeven je ovdje u tamnoplavu haljinu, preko koje je smeđi plašt. Kao da je i ovdje slikar, prikazujući sveca sa ključem u ruci, samo malo varirao isti model starca iz puka, neobično snažna i prodorna izraza, sijede brade, dubokog pogleda, ćelave glave, tamne puti. Plava boja odjeće donosi novu notu u taj niz zanimljivih kolorističkih i tonalnih varijacija, sa osnovnom smeđom, maslinastom ili zelenom pointom, protkanim svijetlosnim kontrastima, što imamo kod svih ovih slika.

»Sv. Antun« se već po tipu donekle odvaja od srodnih likova serije. Kao da je slikaru bio mnogo bliži lik starca prodornog pogleda i sijede brade, nego li lik tamnopotog i crnookog mladića. Tamni tonovi pozadine se i ovdje spajaju sa tamnosmeđom bojom redovničke odjeće padovanskog sveca sa ljiljanom u ruci, koji zanesenim pogledom u molitvenoj ekstazi gleda put neba.

Svih ovih osam slika se nalazi u vrlo lošem stanju sačuvanosti. Na

Sl. 205. Antonio Marinetti Chioggiotto, sv. Ivan Ev.
(Trogir, crkva sv. Petra)

nekima je poderano i samo platno, na drugima su pocrnile boje, oduzimajući mnogim detaljima njihov iskonski čar. Usprkos nekim kvalitetnim nijansama i maloj razlici formata slika više je nego li očito, da je svih osam slika rad iste ruke.

Premda se ne može osporiti izvjesno epigonstvo i akademizam, Antonio Marinetti zvan Chioggiotto je slikar, koji je u svojim brojnim kom-

Sl. 206. Antonio Marinetti Chioggiotto, sv. Josip
(Trogir, vl. obitelji Šantić-Lipnjak)

Sl. 207. Antonio Marinetti Chioggiotto, sv. Jerolim
(Trogir, vl. obitelji Šantić-Lipnjak)

Sl. 208. Antonio Marinetti Chioggiotto, sv. Petar
(Trogir, vl. obitelji Šantić-Lipnjak)

Sl. 209. Antonio Marinetti Chioggiotto, sv. Antun
(Trogir, vl. obitelji Šantić-Lipujak)

pozicijama i svetačkim likovima dao jednu specifičnu i karakterističnu ličnu notu u okviru Piazzettine baštine. On spada, uz Giulio Lamu, Domenica Maggiotta i Francesca Capellu, među najtalentiranije i najzanimljivije dake ovog genijalnog mletačkog baroknog slikara. Njegov je specifični pečat došao osobito do izražaja u sasvim ličnoj skali zagasihtih tonova, koja odvaja njegove slike od radova drugih Piazzettinih daka i koja dolazi do neospornog izražaja na svih ovih osam trogirskih slika, koje nose u sebi sve njegove individualne i karakteristične crte.

Bez obzira na njihov neosporni kvalitet sam za sebe, Chioggiottove trogirske slike imaju i svoj značaj, u tome što se one dižu nad prilično prosječnim settecenteskim importom, kroz koji se očituje siromaštvo našeg primorja u XVIII stoljeću i gdje se odražuju teške ekonomske prilike, u kojima su živjeli tada dalmatinski gradovi.

Najjača individualnost, koju je Dalmacija dala u to doba u slikarstvu, Federiko Benković, bio je prisiljen da napusti svoj rodni kraj i da u njemačkim i austrijskim dvorovima ostavi platna, koja se mogu po kvalitetu staviti skoro uz bok djelima Gianbattiste Piazzette i Gianbattiste Tiepola, a u kojima je dao neke od najzanimljivijih realizacija mletačkog slikarstva XVIII stoljeća, uplivajući svojom dramatskom, unutrašnjom snagom prožetom paletom u nekim elementima i na Piazzettu, i na Tiepola samog. Tripo Kokolja, Benkoviću nasuprot, ostao je u zemlji i, uprkos svog neospornog snažnog talenta, odrazio kroz svoja platna teške prilike kulturnog života u Dalmaciji u to doba, koje nisu pogodovale razvoju i napretku jednog većeg talenta.³

U spomenutoj Palluccchinijevoj studiji spominje se još nekoliko značajnijih slika iz mletačkog settecenta u Dalmaciji: vrlo kvalitetna pala »Bogorodica s Djetetom i sv. Franjom Paulskim« iz šibeniške crkve sv. Franje, koju je Westphalova pripisala Piazzettinoj školi,⁴ a Goering ispravno atribuirao Giulii Lami,⁵ pa fina okvirna pala oko raspela u crkvi sv. Križa na Rabu, koju je Westphalova krivo vezivala uz mladog Benkovića,⁶ a Palluccchini tačno stilski postavio između Nicole Grassija i Gianantonia Guardia,⁷ zatim slike iz života Josipova u crkvi sv. Duha u Splitu, o kojima smo drugdje pisali,⁸ ovalne slike u sv. Nikole u Trogiru, od kojih neke (»Mistično vjenčanje sv. Katarine«, »Sv. Agata«, »Sv. Josip«) Palluccchini pripisuje Nicoli Grassiju,⁹ te, konačno, pala »Sv. Krševana i sv. Zoila« u Zadru od Piazzettinog daka Giuseppe Angelija.¹⁰ Taj katalog slika iz venecijanskog settecenta u Dalmaciji treba još popunjavati. Iz toga smo razloga svojedobno objelodanili četiri zanimljive slike s prizorima iz muke Isusove, koje su propale u bombardiranju splitske crkve sv. Petra,¹¹ radi toga objelodanjujemo i ova platna, a s istom ću namjerom uskoro publicirati i djela Sebastiana Ricci i još nekih majstora mletačkog XVII i XVIII stoljeća.

BILJEŠKE

¹ Palluccchini, *Pitture veneziane del Settecento in Dalmazia, Le Tre Venezie*, Venezia 1947, str. 48-49.

² Palluccchini, Antonio Marinetti detto il Chioggiotto, *Rivista di Venezia*, Venezia 1932, str. 485.

³ Prijatelj, Federico Benković, izd. Jug. akad., Zagreb 1952, Prijatelj, Slikar Tripo Kokolja, Rad Jug. akad. 287, Zagreb 1952.

⁴ Westphal, Malo poznata slikarska djela XIV—XVIII stoljeća u Dalmaciji, Rad Jug. akad. 258, Zagreb 1957, str. 48, sl. 49.

⁵ Goering, Giulia Lama, Jahrbuch der Preuss. Kunstsammlungen 1935, str. 165, sl. 12.

⁶ Westphal, o. c., str. 49, sl. 51.

⁷ Pallucchini, Pitture o. c., str. 48.

⁸ Prijatelj, Barok u Splitu, Split 1947, str. 75—76, sl. 20—22.

⁹ Pallucchini, o. c., str. 49.

¹⁰ Pallucchini, o. c., str. 49—51.

¹¹ Prijatelj, Novi prilozi o baroku u Splitu, Anali Hist. ins. Jug. akad. Dubrovnik 1953, str. 321—325 i T. XXIII—XXIV.

Résumé

Dans cette étude, l'auteur publie huit tableaux de Antonio Marinetti, appelé Chioggiotto, élève intéressant de Piazzetta. Quatre de ces tableaux, représentant les évangélistes, se trouvent dans l'église St. Pierre à Trogir; les autres, représentant St. Joseph, St. Jérôme, St. Pierre et St. Antoine, sont propriété de la famille Santić-Lipnjak à Trogir. L'auteur donne une analyse détaillée, des points de vue de l'esthétique et du style, de ces huit tableaux intéressants, représente le caractère de ce maître intéressant du 18e siècle vénitien, et donne aussi un aperçu de tous les autres tableaux plus importants importés de Venise en Dalmatie à cette époque.